

"Het Plan Schuman-Monnet (2)" in Internationale Spectator (14 mei 1950)

Caption: Le 14 mai 1950, la revue néerlandaise Internationale Spectator analyse en détail la proposition du ministre français des Affaires étrangères Robert Schuman sur la mise en commun du charbon et de l'acier en Europe.

Source: Internationale Spectator. 12.07.1950, n° 14. 's-Gravenhage: Het Nederlandsch Genootschap voor Internationale Zaken.

Copyright: (c) Internationale Spectator

URL: http://www.cvce.eu/obj/het_plan_schuman_monnet_2__in_internationale_spectator_14_mei_1950-nl-f40d966d-00d1-49eb-b62c-523b8e894610.html

Publication date: 18/09/2012

Het Plan Schuman-Monnet (2)

(Slot)

Nieuw is de aan dit plan ten grondslag liggende gedachte van Schuman niet. Bij tijd en wijle hebben Franse en Duitse kringen in de loop der laatste 50 jaar steeds weer gepoogd tot samenwerking op de industriële basis te komen. De Duitse industriëlen streven het idee van een 'pool' na, zolang zij het potentieel van het Roergebied beheersen. Zo denken wij aan het fusieplan van Ludendorff in 1917 van Duitse, Franse, Belgische en Luxemburgse mijnen, aan de Franse plannen ten tijde van Poincaré van 1919-1923; en aan een reeks initiatieven, in 1921 van Stinnes, omstreeks 1925 van de Duitse en Franse Rooms-Katholieke partijgangers tot die van 1940 en de daarop volgende bezettingsjaren, toen na de nederlaag van Frankrijk vele Franse industriëlen meenden, dat de redding van Europa en van hun eigen belangen in fusie was gelegen.

De minister van industriële productie en arbeid van de regering Vichy gaf op 18 Januari 1941 het volgende communiqué uit:

"En vue de la conclusion d'un accord économique, des pourparlers viennent de s'engager à Paris entre industriels français et allemands des industries de la métallurgie.

"Ces négociations, qui portent sur toutes les questions d'intérêts communs aux industries allemandes et françaises, ont notamment pour objet de régler l'attribution des répartitions de commandes, ainsi que la fourniture de matières premières.

"Les réunions ont commencé jeudi. Elles se sont poursuivies vendredi et samedi. Afin de faciliter le travail, les industriels étaient groupés en cinq commissions: commission des constructeurs de machines, commission de la mécanique de précision, commission de constructions électriques, commission de la petite mécanique et du travail des métaux, commission de l'automobile et du cycle. Les débats se sont déroulés dans une atmosphère de grande cordialité.

Ce premier essai concret de collaboration franco-allemande a montré les très grands avantages que notre pays pourrait retirer de la politique dont les principes ont été définis par le Maréchal au moment des accords de Montoire.

En schreef de "Figaro" op 6 October 1941 niet:

".....Si la France, guidée par le Maréchal, servie par l'Amiral, sait s'engager résolument dans son destin à la fois européen et africain, nul doute qu'elle ne connaisse demain une nouvelle floraison que nos intelligences ne peuvent encore concevoir, mais qui est déjà inscrite dans l'esprit de Dieu..." (Conférence de Paul Marion, à la Bourse du Travail de Lyon).

Ook na de oorlog is de mogelijkheid van de instelling van een kartel voor de staalindustrie van West-Europa in Augustus 1949 in Frans-Duits verband besproken, voornamelijk op Frans aandringen, met het doel de productie van het Roergebied voor de komende jaren vast te stellen en tot verdeling van markten te komen.

Of is het zoals de "New York Times" schrijft, dat achter het plan fundamentele krachten schuil gaan dan zijn directe economisch-technische en zelfs indirecte politieke aard voor middellange termijn aangegeven? Krachten, die in feite het product zijn van een geheel complex van emoties, die wortelen in de herinnering van het "Heilige Roomse Keizerrijk", dat de eenheid van de Westelijke, toen Europese, wereld weergaf?

"That world was primarily Latin and Germanic, loosely united under the sway of the Catholic Church, and it is therefore significant that the attempt to build a new united Europe is now also centered around a nucleus which is again primarily Latin and Germanic and Catholic. For the new attempt is led by men who stem from the Latin-Germanic border areas - Robert Schuman, the Luxembourger who grew up in the German Empire and is now French Foreign Minister; Konrad Adenauer, the Rhinelander who after the First World War favored a free Rhineland Republic and is now German Chancellor; Alcide de Gasperi, a former (pro-Italian) member of the Austrian Parliament, who is now Premier of Italy. These forces have found their political expression in the Christian Democratic or Christian -Socialist parties, which in fundamentals have

more or less the same point of view in all these countries".

Gughielmo Ferrero schrijft in zijn "Geschiedenis van Rome", dat het Romeinse Keizerrijk reeds gedurende meer dan tweehonderd jaar dood was, voordat de Romeinen het hadden beseft. Zij hadden zich er geen rekenschap van gegeven, dat het geheel van tradities, organisaties en beschikkingen, die de grootheid van Rome hadden uitgemaakt, niet meer dan op papier bestonden. Zullen de beschrijvers van onze huidige geschiedenis zeggen, dat in de zomer van het jaar 1950 een verwoed debat werd gevoerd over het Franse voorstel tot instelling van een steenkool en staalpool, gebaseerd op gedeeltelijke overdracht van soevereiniteit, terwijl met het einde van de Tweede Wereldoorlog de soevereiniteit verdwenen was en het atoombijzonder was ingezet?

Het lijkt nauwelijks anders te zijn. Maar de geschiedschrijver vergeet er dan ook niet bij aan te geven, dat na 20 jaar Volkenbond en 5 jaar Verenigde Naties wel het begrip van de publieke opinie voor beginselen van internationaal leven gewekt en gegroeid was, maar dat men tevens geleerd heeft van het in het verleden gemaakte misbruik. Zo hoort men, waar vroeger individueel, nu massaal de vraag stellen: Onder welke omstandigheden komt het plan Schuman-Monnet en zal het plaatsvinden, welke motieven gelden als drijfveer, waartoe dient het?

West-Duitsland zou onder het dekmantel van het plan vrijwel alle concessies kunnen verkrijgen, waartoe Amerika Frankrijk misschien zonder succes aanzette. De macht van West-Duitsland zal in die mate toenemen, waarin de opening van nieuwe markten gelijke tred houdt met het stijgende ritme van zijn productie.

In dit verband dient men de geografische verspreiding van de steenkoolmijnen en staalindustrieën over West-Europa niet uit het oog te verliezen. Zonder Groot-Brittannië zal het evenwicht vroeg of laat ten gunste van de Duitse industrie uitvallen. Als men de geschiedenis van de internationale industriële samenwerking goed heeft bestudeerd, dan weet men, dat het evenwicht van het staal kartel in 1935 volledig werd verbroken ten nadele van de Franse industrie, zo niet van die Franse industriëlen, die hun persoonlijke belangen in Duitsland hadden weten te "organiseren". Vóórdat in 1936 het plebisciet in het Saargebied plaats vond, had de aldaar gevestigde zware industrie haar belangen met de Duitse industrie verbonden, in weerwil van alle uiterlijke conventies en schijn, en van de zekerheid, die de Franse industrie meende te bezitten. Frankrijk, Groot-Brittannië, West-Duitsland, België, Nederland, Luxemburg produceren samen 98% van alle harde steenkool, 94% van alle staal, en bezitten 62% van alle ijzererts in het betreffende gebied. Groot-Brittannië en West-Duitsland produceren 75% van de steenkool, zijn er de grootste leveranciers voor de anderen van. Frankrijk en Italië zijn de grootste importeurs. Groot-Brittannië, zijnde de grootste staal- en steenkoolproducent van West-Europa, zal zich verzetten tegen gelijkschakeling van arbeidslonen, mits in de vorm van aanpassing aan Brits niveau.

Wanneer Groot-Brittannië niet deelneemt, zal de steenkoolproductie capaciteit met ruim 50% en de ruwe staalproductiecapaciteit met ruim 33% beperkt worden. Deze cijfers gelden voor 1949. Daarna zijn in de landen min of meer omvangrijke uitbreidingsprogramma voor de staalindustrie in uitvoering.

Wordt de toenemende Duitse macht niet gebonden in groter verband van in dit opzicht wel degelijk noodzakelijke boven-nationaal karakter dan kan het plan Schuman-Monnet zijn doel voorbijschieten.

Het zou niet verantwoord zijn het plan Schuman-Monnet een van oorsprong Duits plan te noemen, waar Amerika voor gewonnen is, en dat het Frankrijk heeft opgedrongen in ruil voor Amerikaanse hulp voor Indo-China.

In zijn huidige vorm en in zijn politieke en economische implicaties is het een Franse onderneming. Wel geeft het een nieuwe poging weer de beoogde, door Amerika gedreven integratie, nieuw leven in te blazen.

Daarnaast heeft Frankrijk begrepen West-Duitsland tegemoet te moeten treden op eigen economisch terrein. Het plan-Schuman komt op een tijdstip, dat voorwaarden en vooruitzichten voor markten minder worden.

Het direct economische object is voor alles de gezamenlijke steenkool- en staal-productie rendabeler te maken door middel van een organisatie, die verschilt van oude kartels, maar rigoureuzer is.

Zodat het doel kort samengevat is: Bijdrage tot effectievere organisatie van West-Europa; beëindiging van de Frans-Duitse rivaliteit; integratie van de Frans-Duitse economische belangen; verzekering van de economische ontwikkeling van Afrika door Europa.

Afrika

De verklaring waarmee Robert Schuman op 9 Mei 1950 zijn voorstel openbaar maakte, telt 945 woorden. Hiervan zijn 22 woorden aan Afrika gewijd. "L'Europe pourra, avec des moyens accrus, poursuivre la réalisation de l'une des ses tâches essentielles: le développement du continent africain". De rol, die Afrika in het plan moet gaan spelen is echter omgekeerd evenredig aan het daaraan in de verklaring van 9 Mei 1950 gewijde aantal woorden. De "pool" en Afrika zijn nauw aan elkaar verbonden.

In de Economisch Statistische Berichten van 24 Mei 1950 zegt K. P. van der Mandele naar aanleiding van een Afrikaanse en Indische Roer.

"Deze idee, hoewel pas bewust na de tweede wereldoorlog door Engeland toegepast, ontstond omstreeks 1925 als gevolg van Spethmanns' these "der länderkundlichen Fernwirkung". Dat ook de Engelsen hiervan een diepgaande studie gemaakt hebben, bewijst hun controle op die Duitse ondernemingen, die in Noord-Afrika en Spanje aanvullende ertsgebieden exploiteerden, die voor de Duitse of een andere Ruhr van doorslaggevend belang zullen blijken te zijn.

Wie vanaf het Rijk van Bismarck (en welke Rotterdammer had hiertoe geen aanleiding?) de ontwikkeling der Westeuropese kolen-, ijzer- en staalindustrie gevolgd heeft, die kan zich, ook zonder de interne geschiedenis dezer staal-dynastieën te kennen, niet aan de indruk onttrekken, dat dit gehele grondstoffen- en industrieën-complex zo nauw met elkaar verbonden is, dat zelfs oorlogen geen absolute scheiding konden en kunnen teweegbrengen. De draden van dit reusachtige spinnweb liepen Over de gehele wereld.

Alfred Krupp en Mannesmann waren de exponenten van de organische samensmelting van ijzer en kolen met Spanje en Noord-Afrika; Hugo Stinnes met Luxemburg en België; August Thyssen met Nederland; Wilhelm von Stumm en Röchling met Frankrijk. Maar ook onderling waren de belangen zo samengevlochten, bijvoorbeeld door het "Rheinisch-Westfälische Kohlensyndikat", het "Comité des Forges", het "Roheisen- und Stahl-Verband", dat hoe uiteenlopend en concurrerend de belangen soms mochten zijn, zij elkander op het een of ander gebied of in de een of andere uithoek van de wereld toch weer ontmoetten en aanvulden (bijv. Engelsen en Duitsers in het Japanse Mitsui-concern en in de Brits-Indische Tatasteelworks).

Geen wonder, dat omstreeks 1928 het plan ontstond om "onontwikkelde gebieden" gemeenschappelijk te exploreren, bijv. in de vorm van "mixed chartered companies". Men dacht toen aan een gedemilitariseerde zone in Centraal-Afrika. Van de vroegere Duitse ambassadeur Von Kühlmann, nauw gelieerd met het "Comité des Forges" en schoonzoon van de Saarlandse Von Stumm, stamt het gevleugelde woord: "Man nimmt einen Teil der Ruhr und der Saar auf den Buckel und macht damit in Afrika einen europäischen Laden auf".

Francois Poncet en tal van vooraanstaande Fransen en Duitsers hebben de toenadering Frankrijk-Duitsland met woord en daad via het Westeuropese grondstoffenreservoir bepleit en Lord Halifax deed nog in 1937 een laatste poging om Hitler in een werkgemeenschap van Europese volken (althans buiten Europa) op te nemen, maar het mocht niet baten.

Of Groot-Brittannië, dat toch zo'n voornamelijk positie inneemt in de hele conceptie, de keus krijgt tot gemeenschappelijke inzet van agrarische bronnen met Frankrijk (Britse voedselimport tegen lagere prijs), of Frankrijk en West-Duitsland, groot grondstoffenimporteur, de voorgestelde samenwerking kunnen verwezenlijken, hangt af van Frans-Duits-Britse verstandhouding in Afrika, d.w.z. van een Eurafrique.

Stettinius heeft met de "Stettinius Associates Liberia Incorporated" (kapitaal \$ 100 miljoen) de weg van Amerika naar Afrika aangegeven. De Verenigde Staten controleren de loodmijnen van Marokko ("New Mont Mining Corporation" en "Saint Joseph Lead Corporation"), de "Metal and Termit" installeert zich in de Senegal, de "Gulf Oil Corporation" in Tunis. De dollar heeft grote invloed in de ijzermijnen van de Canarische eilanden, verbreidt zich in de vorm van leningen in Ethiopië, ("Sinclair Petroleum") en bevindt zich reeds lang in de mijnen van Zuid-Afrika. De recente verkoop door de Bank van Engeland voor rekening van de Schatkist van haar aandelen van de Tanganyika Concession Ltd., die een aandeel heeft in de "Union Minière du Haut-Katanga", aan een Amerikaanse groep bevestigen deze trend.

"L'Union minière du Haut-Katanga" exploiteert de uranium- en kopermijnen van de Belgische Congo, waarvoor zij tot 1990 geldige concessies bezit, waarvan de "Société Générale de Belgique" grootste aandeelhouder is.

Hij, die 51% van de aandelen in een maatschappij bezit, heeft praktisch dezelfde macht als die van een volledig eigenaar, maar in Afrika geldt nog een andere wet: hij, die de verbindingswegen bezit, beheerst de mijnbouwindustrieën. Tot nu toe hebben de verbindingsmoeilijkheden de economische ontwikkeling van Afrika geremd. De Amerikanen hebben reeds een spoorweglijn in schets van 210 mijl lengte, beginnend te Monrovia, dwars door Liberia in haar gehele lengte en eindigend in Frans-Guinee. Marshall dollars moeten de ontsluiting mogelijk maken, van de spoorlijn van Nyassaland, die Bevia met de hoofdstad Blantyre verbindt, door middel van een spoorlijn van Centraal-Afrika naar de West-Afrikaanse Britse havens. Met name de koper- en uranium in Katanga worden door de spoorlijn van Benguela naar de Atlantische kust vervoerd. Bovendien richten de Amerikanen hun vliegvelden in op Afrikaanse bodem: Roberts Field in Liberia, Addis Abeba met installaties voorzien, die uitgaan boven het bescheiden verkeer van deze luchthaven, en Komina, de Belgische militaire basis op het Katanga plateau, die voorzien wordt o.a. met startbanen van 6 km lengte.

Zoals men ziet weerspiegelt zich in het Amerikaanse streven de duidelijke bereidheid openbare gelden te investeren in installaties van infrastructuur: havens, wegen, vliegvelden, telefonische en grafische verbindingen.

Er zijn stemmen gerezen tegen de Amerikaanse opzet Afrika als een economisch geheel te beschouwen, waarbij de prioriteit aan strategische overwegingen gegeven, niet wordt ontveinsd, en tegen de toestemming van een te belangrijke Amerikaanse hulp, voordat een geschikte organisatie daartoe in het leven is geroepen en werkt.

In de aanvang van 1950 vond in Parijs een speciale bijeenkomst plaats in de zetel der OEEC van België, Frankrijk, Portugal, Groot-Brittannië, Rhodesia, Zuid-Afrika en een afgevaardigde van de speciale Amerikaanse vertegenwoordiger in Europa met het doel tot een gezamenlijk onderzoek te komen van de ontwikkeling der transportmiddelen in Afrika ten Zuiden van de Sahara. Men was het eens over samenwerking, maar dit morele resultaat was reeds in Mei 1949 in Lissabon verkregen en voor de Franse en Britse administraties in Dakar in 1947. Het enige praktische resultaat was het besluit opnieuw bijeen te komen in Johannesburg in Oktober 1950 voor een "diepgaander bestudering".

Sir Stafford Cripps verklaarde in Maart 1948 tegenover een correspondent van Svenska Dagbladet: "West Europa is te klein voor haar zelf. Zij moet zich met Afrika samen voegen. Eurafrique, dat moet één van de veroveringen worden in onze onrustige tijden".

Eurafrique, maar voltrekt zich niet het bouwwerk, van Amafrique?

Eén van de grootste problemen voor de Franse regering zal ongetwijfeld gelegen zijn in de opvang van de niet te vermijden aanpassingsschok voor de Franse industrie. 20 à 30% van de totale capaciteit der Franse staalfabrieken werkt op hoge productiekosten, een minstens even groot percentage van de capaciteit der steenkoolmijnen ligt in het marginale kostenvlak. Als men de sluiting van deze bedrijven niet opvangt in geleidelijke afvloeiing zal een overgangswerkloosheid niet te vermijden zijn. Die zou men dan bovendien in

een minimum aan politieke en sociale wrijving moeten laten verlopen. Zal geheel West-Europa de daarop rustende kosten moeten opbrengen, die niet alleen in Frankrijk, maar ook in de andere deelnemende landen overeenkomstig de graad van economische wijze van productie zullen optreden? Het z.g. Stikker-plan gaat in deze richting door.

Of komt deze taak te rusten op de gehele Atlantische Gemeenschap? Amerika is nauw verbonden aan het plan. Volgens Harriman is het bereid tot subsidiering. Maar de daarvoor gedeeltelijk beschikbare \$ 600 miljoen dollar van de Marshallplan reserve zijn na 1952 niet meer te vergeven, zodat de "pool" dan de verlenging van Amerika moet verkrijgen, of men zou een nivellering moeten laten voltrekken, berustend op de hoogste arbeidsvoorwaarden in de steenkoolmijnen en staalindustrie.

Engeland zou zijn concurrenten in elk geval tot 1952 gesubsidieerd zien zonder er zelf bij te winnen omdat, zoals Bevin op de conferentie van Londen openlijk heeft aangegeven, de Britse arbeider in de betreffende industrie 25% meer verdient dan de Franse, terwijl de Britse kostprijs voor staal niet hoger ligt. Een subsidie in welke vorm en van wie verkregen ook zal het kunstmatig karakter van de economie versterken.

Het contact, na de eerste tijdelijke onderbreking om de delegaties gelegenheid te geven thuis een eerste balans op te maken, wijst uit, dat niet alles naar wens verloopt. Ernstige verschillen van opvatting over de boven-nationale hoge autoriteit treden op. Frankrijk heeft zijn oorspronkelijke ontwerp dienaangaande, inhoudend direct ingaande juridische bevoegdheid, moeten laten varen. De Benelux reserve is sterker dan naar buiten uit blijkt. De economische belangen van deze groep genieten een hoge mate van prioriteit in haar delegaties. De brief van Sir Oliver Franks, Brits ambassadeur te Washington, aan Paul Hoffman, waarin hij de goede wil van de Britse regering in de Europese politiek uiteenzet, wijst evenzeer op een door het Labourmanifest: "On European Unity" schertsend aangegeven als het "brown paper" van Hugh Dalton geschapen Anglo-Amerikaanse spanning, als op de Britse zin voor het reële voordeel van de dollar.

Italië

De Italiaanse regering ziet in het plan een belangrijke schrede op weg naar het Europese economische herstel. De industrie evenwel is bevreesd voor het bestaan van eigen zaak. De Italiaanse mijn- en zware industrie heeft een traditioneel protectionistische inslag. Verlaging en afschaffing van subsidie voor industrie brengt al de noodzaak met zich tot omstelling, rationalisatie, en zal sluitingen van zekere bedrijven en ontslag van arbeidskrachten meebrengen.

Het punt der Italiaanse regering, dat de andere aan het plan Schuman-Monnet deelnemende landen, niet alleen met industriële, maar ook met sociale overwegingen rekening dienen te houden, staat hier nauw mee in verband. In de eerste plaats vraagt ook Italië absolute gelijkheid met zijn poolpartners. Italië meent ook de mogelijkheid te zien om als grondstoffenarm en voor zijn staalindustrie daarvoor van het buitenland afhankelijk land, betere toegang tot grondstoffen te verkrijgen onder afschaffing van differentiële prijzen.

In de Italiaanse commentaren op het plan vindt men de politieke onmogelijkheid weergegeven van het vrij sterk aanwezige neutralisme. Graaf Sforza uitte zich daarover in de Senaat in algemene bewoordingen. "De fout is van neutraliteit te spreken. In de wereld van heden is dat niet meer mogelijk, hoewel het wenselijk is". De waardering van het plan meer in het bijzonder is wel juist als volgt weergegeven in de "Tempo": "Als wij het Frans Duitse ontwerpakoord als een economisch beschouwen, dan zouden wij het redelijkerwijs moeten bestrijden; maar aangezien het een ontwerp van politieke overeenstemming is, zullen wij niet aarzelen het met een redelijk optimisme te beschouwen".

De belangrijkheid van het plan moet onmiskenbaar in het politieke gezocht worden. De Franse regering ziet, dat de controle over West-Duitsland verslapt en dat een vreedzame regeling bescherming kan geven tegen ongebreidelde Duitse concurrentie en expansie. Het blijft echter de vraag of de Franse voorstellen meer zullen uitwerken dan vorige overeenkomsten. Zo lang de Westelijken in staat blijven politieke invloed uit te oefenen, is er weinig aanleiding tot bezorgdheid.

Zodra zij die niet geldend meer kunnen maken, hebben overeenkomsten geen blijvende waarde. Het laatste

voorbeeld van de overeenkomst van Petersberg, na alle voorafgaande echechs, dient waarlijk voldoende te zijn om dit te bewijzen.

H. Chr. S.